

Boğa Güreşlerinin Sosyokültürel İncelemesi

Mustafa NARİN [Sorumlu Yazar]

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, mustafanarin@subu.edu.tr

Hakan KOLAYIŞ

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, hkolayis@subu.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 28.06.2021

Makale Kabul Tarihi: 16.12.2021

Makale Yayın Tarihi: 31.12.2021

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı boğa güreşlerinin sosyokültürel olarak incelenmesidir. **Materyal & Metot:** nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) ve etnografi desenleri kullanılmıştır. Araştırmada veriler katılımcı gözlemci tekniği ve yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi betimleyici analiz, içerik analizi ve metafor analizi yöntemleri ile yapılmıştır. **Bulgular:** Bu araştırmada bulgular için İntikamcı, Duyarsız, Acıma ve Normal Karşılama temaları ön plana çıkmıştır. **Sonuç:** Araştırma sonucunda boğa güreşlerinin dini boyutları, ritüelleri, kültürel seremonilerinin nasıl işledikleri paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Boğa Güreşi, Din, Ritüel, İspanya, Kültür

Socio-Cultural Investigation of Bullfighting

ABSTRACT

Purpose: The aim of this research is to examine bullfighting as socioculturally. **Material & Method:** phenomenology and ethnography patterns from qualitative research designs were used. The data in the study were collected by participant observer technique and structured interview technique. The analysis of the data obtained in the research was made by descriptive analysis and content analysis methods. **Findings:** In this study, the themes of Revenge, Insensitive, Pity and Normal Welcoming came to the fore for the findings. **Result:** As a result of the research, how religious dimensions, rituals, and cultural ceremonies occur in bullfights were shared. **Keywords:** Bullfighting, Religion, Ritual

GİRİŞ

Boğa güreşleri yüzyıllar öncesinden günümüze kadar gelen (Mitchell, 1991; 120), özellikle İspanyollar ile özdeşleşmiş olsa da Latin Amerika’da da bilinen ve yapılan politik, kültürel ve sembolik bir olgudur (Brandes, 2009).

Boğa güreşlerinin 21. yüzyıldaki son halini nasıl aldığı ve bu hali alana kadar nasıl bir süreçten geçtiği konusunda birçok görüş bulunmaktadır. Kabul edilen görüşler arasında en çok bilinen ve sosyal bilimciler tarafından kabul edilen teorilerden birisi, boğa güreşlerinin 18. Yüzyılda Roma’da başladığıdır. Güreşler 1700’li yıllarda Roma’da bir sirkte, imparatorları etkilemek, halkı eğlendirmek için yapılmaktaydı. 1894 senesinde Barres’in “kan ve vahşet” olarak tanımladığı boğa güreşleri, bu tanımdan sonra Freudyen görüşün etkisinde, cinsellik ve libido yorumlarına maruz kalmıştır (Driessen ve Shapiro, 1992).

1920’li yıllarda Freud ekolünü destekleyenler, boğa güreşlerinde yaşanan kan ve vahşet karşısında yorumlarını toplumsal bakış açısıyla seksist bir yapı ile yapma arzusunda oldular. Freudçülere göre boğa güreşlerinin içerisinde bulunan kan, sadizm ve cinsiyet (boğanın erkek olması nedeniyle) cinselliği barındırıyordu. Bu Freudçü bakış açısı ilerleyen zamanlarda dini dogmaları da bünyesine katarak boğa güreşlerinin bir dini ritüeli, Mesih’in son ayinlerinin barındırdığını iddia etmişti (Frank 1926’dan akt. Douglass, 1997, s.9). Dini görüşe paralel olarak Pitt River (1993), boğa güreşlerinin doğrudan dinle de alakalı olabileceğini, önemli ritüelleri içerdiğini savunmuştur.

Boğa güreşleri ile ilgili görüşler yalnızca din ve cinsellik içeren yorumlar yapmakla kalmamış, aynı zamanda kadın-erkek ilişkilerinin toplumsal yansımalarını da gösterdiğini savunmuştur. Bir etnolog olan Leiris ve Smock (1993), kadın-erkek ilişkilerinden dine kadar birçok olguyu içerisinde barındıran bu kültürü estetik, erotizm, kutsal değerler üzerinde bir günah noktası olarak düşünmeye başlamıştır.

Ritüeller ve Mitlerle Cinsel Şehvet

Miranda (1962) *Ritos y juegos del toro* (Boğa mitleri ve oyunları) isimli kitabında boğa güreşlerinde yaşanan ve toplumlarda ağızdan ağıza dolaşan mitleri araştırmıştır ve boğa güreşlerinde İspanyol halk ritüellerinde bulunandan daha fazla ritüel bulunabileceği sonucuna varmıştır. Özellikle boğa güreşlerinin henüz yeni yeni çıktığı dönemlerde yapılan düğünlerde, gelin ve damadın dantlarla boğaları çileden çıkartmanın varlığından bahseden Miranda (1962) bu hareket sonrası boğa kanının kıyafetlere sürüldüğü bir geleneğin varlığından da bahsederek (s.113) üzerlerine sürülen kanın şehveti temsil ettiğini söylemiştir.

Douglas (1997), boğa güreşlerinin büyük bir toplumsal metafor içeren cinsel yapıların bir bütünü olduğunu, matadorların da boğalara karşı tıpkı erkeklerin kadınlara olduğu gibi bir davranış içerisinde olduğu yorumunu yapmıştır. Douglas'a göre boğa güreşlerindeki temel nokta, cinsel anlamda elde edilen onurdur. Tierno da (1961) kadın erkek arasındaki ilişkide kadının fethini, boğa güreşlerine benzetmektedir (s.60).

Bu araştırmanın amacı boğa güreşlerinin sosyokültürel açıdan incelenmesi olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu amaç kapsamında boğa güreşlerinin sosyal ve kültürel olarak nasıl bir yapıya sahip olduğunun analizi araştırmaya katılan bireylerin görüşleri ve gözlemler yapılarak değerlendirilmiştir.

MATERYAL & METOT

Boğa güreşlerinin sosyokültürel açıdan incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmada olgu bilim ve etnografi desenleri kullanılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Olgu Bilim (Fenomenoloji)

Olgu bilim, bir diğer adıyla fenomen deseni, birkaç kişinin bir olgu ya da bir kavramla ilgili yaşadıkları tecrübelerinin ortak noktasını ortaya çıkartma arzusundadır (Creswell, 2013). Olgu bilimi deseni farkında olunan ancak daha derin ve detaylı anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgular; olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi farklı biçim ve şekillerde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2018; s. 69). Belli bir süreç yahut olayda katılımcıların yaşadıkları deneyimlerin “nasıl” olduğunu açıklanmasında araştırmanın fenomenolojik bir etkisi vardır (Sart, 2017; s. 70).

Etnografi

Etnografi için “kültür çalışması” tanımı yapılabilir (Kurnaz ve Oguz, 2019; s. 199). Etnografi benzer kültürleri paylaşan grupların tümüne odaklanmaktadır. Etnografi araştırmayı yürüten kişinin ortak kültüre sahip olan bir grubun değer, tutum, davranış, dil ve inançlarının paylaşılan ve öğrenilen modellerinin tanımlanıp yorumlandığı nitel bir araştırma desendir (Haris, 1968'den akt. Creswell, 2013; 90). Günümüz itibariyle etnografinin konusu alanına kültürel bağlam sayısı neredeyse sınırsızdır (Erduyan, 2017; 83). Toplumun yapısı, işleyişi, değer ve normlar gibi kültürel öğeler doğaları gereği standartlaştırılmaz ve nicel değerlerle ölçülemez. Bu nedendir ki gözlem, görüşme ve mecaz gibi nitel yöntemleri zorunlu kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018; s. 68).

Araştırma Grubu

Araştırma grubu 18 farklı ülkeden (4 kıta), gelen ve araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan toplam 31 kişiden oluşmaktadır. Örnekleme yöntemi ise olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden Kolayda Örnekleme yöntemidir. Yıldırım ve Şimşek (2018: 123) Kolayda Örnekleme yöntemini kolay ulaşılabilir ve araştırma hız kazandıran örnekleme yöntemi olarak tanımlamaktadır.

Verilerin Toplanması ve Kullanılan Araçlar

Araştırmanın verileri yapılandırılmış görüşme ve gözlemci katılımcı teknikleri ile toplanmıştır. Araştırmanın gözlemleri İspanya'nın Endülüs bölgesinde, Almeria ilindeki Plaza De Toros olarak adlandırılan boğa güreşi arenasının bulunduğu bölgeden toplanmıştır. İspanya'da boğa güreşi müsabakaları, müsabaka arenasının çevresi ve müsabakalardaki seyirciler canlı olarak gözlemlenmiştir. Literatür taramaları sonrasında ilk aşamada 35 soru oluşturulmuş, ardından İspanyol ve Latin matadorların yardımıyla 13'e düşürülmüştür.

Katılımcı Gözlemci Tekniği

Gözlem, sosyal bilim araştırmalarında yaygın olarak kullanılan veri toplama araçlarından biridir. Bu tekniği kullanarak araştırmacının, olgu-konu hakkında detaylara ulaşması olasılığı yüksektir. Gözlem tekniğinde bütün duyu organları kullanılarak araştırma konusuna odaklanılmaktadır (Cresswell, 2013; 166 & Gürbüz ve Şahin, 2018; 181). Katılımcı gözlemin felsefi kökenleri fenomene (olgubilim) benzemektedir. (Glesne 2012'den akt. Sart, 2017; 221). Olgubilim yaklaşımında süreç, etkinlik, durum yahut kültürel örnekler katılımcı deneyimlerin incelenir (Sart, 2017; 221). Araştırmacı bu çalışma kapsamında İspanya'nın Almeria ilçesine bağlı Circunvalacion mahallesine bağlı Plaza de Toros adı ile anılan boğa güreşi arenasında toplam 6 müsabakayı canlı olarak takip etmiştir. Bu müsabakalara katılım sağlayan izleyicileri gözlemleyebilmek adına arenanın üst bölgesinde, tribündeki bireylerin görülmesini kolaylaştıracak bölgede bulunmuştur. Bunun yanı sıra arena içerisindeki müsabaka esnası, devre arası ve müsabaka sonrasında aktif olarak bireylerle iletişime geçmiştir.

Yapılandırılmış Görüşme

Yapılandırılmış görüşme tekniğinde soruların sıra ve düzeni değiştirilmeden bütün katılımcılara aynı şekilde sorulmaktadır. Sorular bu düzende sabit bir şekilde sorulduğundan araştırmacının çok fazla beceriye sahip olmasına gerek duyulmamaktadır (Güzüz ve Şahin, 2018; 184). Bu teknikte verilerin toplandığı esnada sorulara başka bir soru eklenemez (Ertem,

2019; 118). Bu teknik kullanılmadan önce sorular literatür taraması ile oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular İspanyol ve Latin matadorlarla yapılan görüşmeler sonrasında düzenlenmiştir.

Verilerin Analizi

Sorular hem İspanyolca hem İngilizce olarak hazırlandığı için analiz yapılırken ilk işlem cevapların Türkçe olarak çevrilmesi olmuştur. Verilerin analizinde kullanılan yöntem Betimleyici analiz, içerik analiz ve metafor analiz yöntemleridir.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları iki bölümde incelenmiştir. İlk bölümde demografik bilgilere, ikinci bölümde ise araştırmaya katılan katılımcıların verdiği cevapların bulguları yer almıştır.

Demografik bilgiler, tablo ve grafikler aşağıdaki gibi verilmiştir:

Tablo1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	TOPLAM
Kadın	16	
Erkek	13	31
Belirtmeyen	2	

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin 29'u cinsiyetlerine yönelik sorunun cevabını vermiştir. Bu katılımcılardan 16'sı kadın, 13'ü erkektir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Hangi Ülkeden Geldiklerine Ait Soruya Verdikleri Cevaplar

Ülkeler	N	TOPLAM
İtalya	5	
Polonya	3	
Türkiye	3	
İspanya	2	
Fransa	2	
Meksika	2	
Slovakya	2	
Ermenistan	1	
Çin	1	
Ürdün	1	31
İran	1	
Brezilya	1	
Almanya	1	
ABD	1	
Hırvatistan	1	

İngiltere	1
İrlanda	1
Tunus	1
Filistin	1

Araştırmaya katılan bireylerin İspanya'ya geldikleri ülkeler tablo 2'de verilmiştir. Bu tabloya göre araştırmaya 19 farklı ülkeden ve 4 farklı kıtadan birey katılım sağlamıştır.

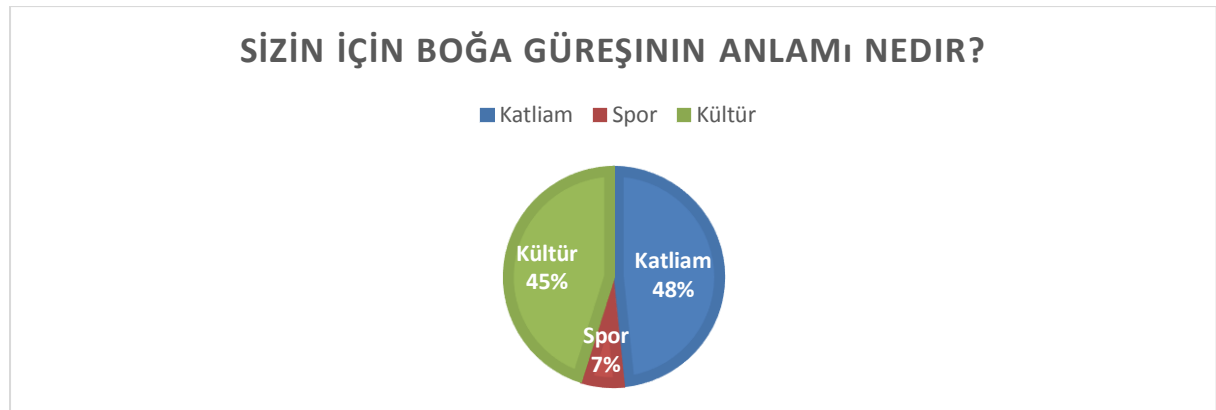
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Bireylerin Dini İnanışları

Dini İnanış	N	TOPLAM
Hristiyanlık	13	
İslam	8	
Ateist	6	31
Agnostik	3	
Belirtmeyen/Bilmeyen	1	

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu Hristiyan inancına sahiptir. Uygulamanın yapıldığı ülkenin dini inancının Hristiyanlık olduğu için bu bulgu normal olarak karşılanabilir. En fazla katılımın olduğu ikinci din ise İslam'dır. İslam dinine inanan bireyler incelendiğinde en fazla katılımın Asya ve Afrika ülkelerinden geldiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerden altı kişi doğrudan ateist olduğunu üç kişi ise agnostik olduğunu belirtmiştir. Agnostisizm çok fazla bilinen bir inanç yaklaşımı değildir. Ateizm tanrıtanımazlık olarak bilinirken agnostisizm ise tanrının varlığının bilinirliğinin tam anlamıyla olamayacağını ancak bir gücün varlığını savunur. Araştırmaya katılan bir kişi ise dini inancını belirtmemiş veya bilmediğini söylemiştir.

Grafik 1.

Grafik 1: “Sizin için boğa greŖi ne anlam ifade ediyor?” sorusuna “Katliam” cevabını veren kiŖilerin toplam sayısı 15 iken bu sayı ortalamanın yüzde 48’ini oluŖturmaktadır. ‘Kültür’ cevabını veren 14 kiŖi yüzde 45’i oluŖtururken, “Spor” cevabını veren 2 kiŖi ise yüzde 7 oranındadır.

İkinci bölümde bulgular incelendiğinde dört farklı tema ortaya çıkmıŖtır. Bunlar; İntikamcı, Duyarsız, Acıma, Normal KarŖılama temalarıdır.

İntikamcı

K12

Eğer Matador yaralandıysa bir boğa tarafından o bunu hak etmiŖ demektir.

K14

Eğer matador yaralanıyorsa bu onu hak ettiği anlamına gelir.

K15

Boğalar matadoru yaraladığında onlara hak ettiğini veriyor demektir.

K18

Eğer bir matador yaralanıyorsa kesin hak etmiŖtir.

K19

Matador yaralandığında bunu iyi bir Ŗey olarak görüyorum

K21

Eğer birisi yaralanıyorsa o spor olarak değerlendirilemez. Ben bunu kesinlikle kabul etmiyorum. Benim inancımda Tanrının yarattığı hiçbir canlı insanların zevki için zarar göremez. Ama eğer bir matador zevk için boğaya zarar verirken zarar görüyorsa bu onu hak ettiği anlamına gelir.

K24

Matadorun yaralandığında ya da baŖına bir Ŗey geldiğinde çok mutlu oluyorum. En azından intikamını alıyor.

K25

Matadorun her zaman yaralanması veya baŖına bir Ŗey gelmesi gerektiğini dŖnyorum.

K26

Matadorların baŖına gelen her musibeti hak ettiğini dŖnyorum.

K27

Beni sevindiren en güzel yan boğaların matadorlara verdikleri zararlar benim için.

K30

Matadorlar bazen yaralanıyor ve bunu hak ettiklerini dŖnyorum.

Matador savaşın sığağında ölümcül bir şekilde yaralansa bile, boğanın sonunda katledilmesine yol açacaktır (Frichot, 2017). İntikamcı temasına yönelik cevap veren katılımcılar matadorların zarar görmesini boğaların zarar görmesinden daha fazla istediklerini beyan etmişlerdir.

Duyarsız

K1

Bir matador yaralanacak olsa nasıl bir tepki vereceğimi bilmiyorum...

K8

Bir boğa güreşi taraftarı olmadığım için boğaların zarar vermesi konusunda fikir sahibi değilim.

K28

Özellikle 21. yy.'da böyle bir şeyin olmasının barbarlık olduğunu düşünüyorum. Evet, anlıyorum bu bir kültürün parçası, ama eğer bir hayvan sadece bazı insanlar heyecanlanıyor diye, eğlenecek diye acı çekiyorsa bununla ilgili bazı fikirler yanlış demektir. En azından benim için. Yasaklanması gerekir mi bilmiyorum. Ama en azından hayvanların acı çekmeyeceği bir şekilde ayarlanırsa daha iyi olabilir. Dürüst olmam gerekirse matadoru anlayışla karşılayamıyorum ya da onlara karşı empati kuramıyorum. Eğer heyecan istiyorlarsa ve boğalar tarafından yaralanmak istiyorlarsa bu onların bilebileceği bir şey. Mantıklı bir insan olarak bana çok fazla mantıklı gelmiyor.

Acıma

K4

Bu bir katliamdan başka hiçbir şey değil. Boğa güreşleri ile beraber kesinlikle yasaklanmasını düşündüğüm birkaç şey daha var... Boğalar gibi matadorlar da yaralanırsa ona da üzülüyorum.

K5

Genelde insanların ilgi çekici bulduğu bir durum ama benim için öyle değil. Bu bir kültür olarak görülebilir benim açımdan. Hayvanların dövüşürülmesine dini inançlarım kesinlikle karşı geliyor.

K7

Bu bir hayvan soykırımı ve kesinlikle hoşlanmadığım bir aktivite. Yasaklanması gereken bir durum... Bu tehlikeli sporda matadorun da sakatlanması söz konusu olabiliyor. Çok üzücü bir durum gerçekten. Ama yaralanmış olmaları haklı olabilecekleri anlamına gelmiyor.

K9

Yapılması ve izlenmesi gerekli olan bir şey olduğunu düşünmüyorum. İzlenmesi gereken, kimsenin yaralanmadığı ve ölmediği çok daha fazla şey var şu an İspanya'da... Matadorların boğalar tarafından yaralanması çok korkutucu...

K11

Bazen matadorlar yaralanıyor ve bu gibi durumlarda cidden kalbim sızlıyor. Matador için üzüliyorum.

K16

Maalesef daha önce izledim bu katliamı. Bunun yapılmasına gerek yok ki... Matadorlar boğanın hışımına uğrayınca matadorlara da üzüliyorum. Ama bu işte her şey var.

K22

Boğa güreşleri boğalar için bir şiddet ve haksızlıktır. Kesinlikle yasaklanması gerektiğini düşünüyorum. Benim dini inancım emin olmaktan yana. Kör ritüelleri ve aktiviteleri anlamadan, sormadan, ölçmeden onlara katılmayı yasaklamıştır. Boğaların kendi alanlarını korumak, kendilerini savunmak için matadorlara saldırıyor olması cidden çok üzücü bir durum.

Normal Karşılama

K2

Matadorların dikkat etmesi gereken konuların olduğunu düşünüyorum. Çünkü sert bir spor ve bu durumda önlemlerin de alınması gerekli. Sonuçta matadorun kendisi seçti bu durumu.

K3

Boğaların matadorları yaraladığı durumlar oluyor. Böyle anlarda eğer matador ciddi hasar almıyorsa bunda bir sorun yok.

K6

Tehlikeli, cesaret gerektiren bir delilik. Eğer birisi kendi yaşamını tehlikeye atmaktan korkmuyorsa tamam... Diyelim ki bir matador bir boğa tarafından yaralandı. Bu kararı veren kendisi ve sorumluluk tamamen kendilerinde olmalı.

K10

Daha önce boğa güreşi izledim. Bundan da zevk alıyorum... Matadorlar da bazen boğalar tarafından zarar görebiliyor. Bu da bu kültürel sporun bir parçası.

K13

Boğalar da bir hayvan ve kendilerini savunmak için matadorları yaralayabiliyorlar.

K17

Boğa güreşleri bir İspanyol sanatıdır...Boğalar matadorlardan daha cesur ve yeteneklidir. O yüzden matadorları yaralayabilirler.

K20

Matadorlar yaralanmayı istiyorlar. Boğalar o yüzden yaralıyorlar.

K23

Boğa güreşleri hayvanların doğru olmayan yolla, surf eğlence için öldürüldüğü bir kültürdür... Matador bütün riskleri biliyor. Başına bir sakatlık geleceğini de tahmin edebilir.

K29

Boğalar mücadeleler esnasında sinirli olabilir ve her şey meydana gelebilir... Sadece hayvan değil, insanın da başına bir şey gelebiliyor.

K31

Boğa güreşlerini izledim. Yasaklanmalı mı? Hayır. Sadece ayarlanması, düzene girmesi gerekiyor. Bu bir kültür bizim için. İspanya'nın eski bir geleneğidir boğa güreşleri, bu yüzden de kesinlikle saygı gösterilmesi gerekiyor. Diğer bütün hayvanlarda olduğu gibi boğalar da ölmekte. Ama onlar diğer bütün hayvanlardan çok daha iyi bir şekilde büyüyorlar. Çiftçiler boğaların hayatları boyunca onlara çok iyi bakıyor. Matadorlar nerede olduklarını biliyorlar. Bu tehlikeli bir meslek ve onlar da bunun farkında. Ve tabii ki onlar da bu yüzden para kazanıyorlar.

Yapılan gözlemler neticesinde boğa güreşleri seremoni ve güreş kültürü şu şekilde sıralanabilir:

Matadorların pelerinleri pembe ve kırmızı renklidir. Bunun nedenlerinden birisi olarak toplumsal cinsiyete olan atıf gösterilebilir. Toplumsal cinsiyet rollerinde pembe ve kırmızı renk kadını temsil etmektedir. Boğaya karşı alınan galibiyetlerde kadının gücüne de bu şekilde vurgu yapılmaktadır. Boğa ise tam anlamıyla erkeği ifade etmektedir ve boğaya karşı alınan galibiyet erkeğe karşı alınmış bir zafer olarak düşünülmektedir. Kadın-erkek ilişkilerinin bir izdüşümü olarak görülebilecek boğa güreşleri, matadorların kıyafeti ve boğaların yapıları nedeniyle bir metaforu içermektedir. Matadorların sert ve kanlı bir spor içerisinde, toplumsal cinsiyet nedeniyle kadınlara has olduğu düşünülen kıyafetlerle bulunuyor olması feminen yapının maskülenlik üzerinde daha kuvvetli olduğu yorumlarına da neden olmuştu. Boğa güreşi toplumsal cinsiyet ve cinsiyetsizleştirme kültürü oluşturmuş, renkleri cinsiyetleştirmiş ve pembe-kırmızı renkli pelerinlerle, bedeni tamamen saran (genelde pembe-beyaz) taytlarla, her hamle sonrasında feminen hareketlerle tribünleri selamlayan bir matador stereotipi ortaya çıkartmıştır. Kadın-erkek arasındaki toplumsal yapıyı yansıtmının yanı sıra boğa güreşleri bir hiyerarşi metaforuna da sahiptir. Seyircilerin müzikler ve matador üzerinde, matadorun boğalar üzerinde bir hiyerarşisi vardır. Seyirci müziğin kısılmasını

istediği zaman toplu halde bunu protesto eder ve matadorun boğayla olan mücadelesinden keyif almazsa boğanın öldürülmemesi için istekte bulunabilir.

TARTIŞMA & SONUÇ

Boğa güreşleri hem İspanya’da yaşayan bireylerin hem de İspanya’ya turist olarak gelen kişilerin ilgisini çeken önemli sportif ve kültürel etkinliklerden birisidir. Bu etkinlik yıllardır İspanyolların kültürel karakteri olarak kullanıldı. Brezilyalı fotoğraf sanatçısı ve bilim insanı Alair Gomes (2019) “Boğa Güreşleri: Alair Gomes fotoğraflarında boğa güreşlerinin erotizmi” isimli çalışmasında boğa güreşlerinin içerisinde ritüellerin yer aldığı bir kültür olduğunu söylemiştir. Araştırmamıza katılanlar arasında 14 kişi boğa güreşlerinin kültür olduğunu belirtmiş, bu sonuç da literatüre de paralellik göstermiştir. Sporun gelişmesini sağlamak için kültürel olarak ilerlemesi olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Kültür ve sporun birbiri ile olan bağlantısının örneklerinden biri boğa güreşlerinde görülebilmektedir. Bir spor etkinliği kültür halini alarak turistlerin ilgisini çeken önemli bir rekreasyon alanı olmuştur. Bu alandaki çalışmalar İspanya’da sporun gelişmesinin nedenlerinin altında yatan nedenlerini yansıtmış ve geniş bir kitleye sporda kültür alanının önemini göstermiştir. Boğa güreşlerinde yerel kulüpler İspanya’nın birçok bölgesinde mevcuttur ve toplumsal cinsiyet eşitliği, dostluk gibi çok güçlü bağların kurulmasında önemli bir role de sahiptir. Yapılan bu çalışmada boğa güreşlerinin bir kültürün parçası olabileceği cevabını veren bireylerin geldiği ülkeler spor kültürünün güçlü olduğu ülkeler olarak görülebilir. İtalya, İspanya, Almanya gibi ülkelere katılan bireylerin verdikleri cevaplar bunun bir kültür olduğu yönünde birleşmektedir.

Boğa güreşleri geçmiş dönemlerdeki spor ve toplum kültürlerini anlayabilmek adına, birçok metafor içermesi nedeniyle önemli bir araştırma alanı olmasının yanı sıra din, toplumsal cinsiyet gibi konularla ve içinde barındırdığı mit ve ritüeller sayesinde de sporun toplumsal açıdan bir özeti olabilmektedir. Dilden dile süregelen tarihi yapısının yanı sıra, antik çağlarda sanatı da içerisinde bulundurarak günümüzdeki haliyle kullanılır olmuştur.

Boğa güreşleri etkinliği ulusal ve uluslararası alanda sorunları da yanında getirdi (Maria vd. 2017). Çevreci ve hayvan hakları koruyucuları ile kültür ve inanç koruyucuları arasında patlak veren soğuk savaş son elli yılda artış göstermiştir. Çevreci ve hayvansever örgütler, boğa güreşleri politikalarını her fırsatta protesto etmektedir (Bellin, 2012). Güreş sonrasında bir boğanın ölüyor olması özellikle hayvan hakları koruyucuları tarafından tepkiler çekiyor olsa

da yarışmaları takip edenler ve boğa güreşi destekçileri için bir yetenek gösterisi olduğu düşünülmekte ve de kan ve şiddetten etkilenmemektedir.

Din ve spor arasındaki ilişki iç içe geçmiştir, öyle ki zaman zaman spor ritüelleri dini değer olarak görülmüştür (Coakley, 2004; s.528). Boğa güreşlerinin günümüze kadar gelmiş olmasının nedenlerinden biri dini ritüellerin bu organizasyonun içerisinde yer alması ve gerçekleştirilmesi olarak görülebilir. Her boğa güreşleri öncesi, sırası ve sonrasında gerçekleşen dini ritüeller ve kültürel seremoniler, neredeyse Antik Roma döneminden beri devam eden ritüeller ve seremonilerdir. Yapılan gözlemler neticesinde de anlaşılmıştır ki, boğa güreşlerinde gerçekleşen birçok ritüel bu organizasyonun dini boyutuna atıfta bulunmaktadır (Bellin, 2012). Araştırmaya katılan K31'in söylemleri boğa güreşlerinin bir kültürel miras olduğunu ve kesinlikle saygı duyulması gereken bir etkinlik olduğunu göstermektedir. Özellikle dini açıdan da kadercı bir yaklaşıma sahip olduğu “bu hayvanlar da zaten ölecekler, ancak boğalar diğerlerinden farklı olarak çiftliklerde en iyi şekilde yetişmektedir” sözleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu sözü ile hem dini açıdan hem de kültürel miras açısından bir ilişki kurmuştur. ‘Normal Karşılama’ K2, K3, K6, K10, K13, K17, K20, K23, K26, K29 ve K31 katılımcılarının verdikleri cevaplardan oluşan temadır. Genel hatlarıyla ‘Normal Karşılama’ incelendiğinde boğa güreşlerinin bir kültürel miras olduğu düşüncesi hâkimdir. Bu temada elde edilen bulgular neticesinde Hristiyan Katoliklerin büyük bir çoğunluğu dinlerinin boğa katliamı hakkında bir açıklaması olup olmadığını bilmemektedir. İslam dinine inanan bireyler ise İslam’ın hayvanlara karşı hassas olduğunu, öldürülmesinin de yasak olduğunu belirtmektedir. “Acıma” temasına cevap veren bireylerin çoğu İslam dinine mensup olduklarını bildirmişlerdir. Acıma temasını cevaplayan katılımcılar K4, K5, K7, K9, K11, K16, K22 olarak tespit edilmiştir. Acıma temasına cevap veren bireylerin cevapları incelendiğinde boğanın ve matadorun zarar görmesine sıcak bakmadığı görülmektedir. Bu katılımcılar genel olarak boğa güreşlerinin yasaklanmasını da istemektedirler. Dini açıdan incelendiğinde İslam’da Kuran ve sünnetlerle hayvanların katledilmesi, sadece bazı hayvanların insanların hizmetine sunulduğu anlatılmıştır. Bu ayetlerin hiçbirinde hayvanlar aşağılık olarak görülmediği gibi, bazı ayetlerde de hayvanların birtakım insanlardan da üstün olarak değerlendirildiği anlatılmıştır (Bor, 2007; s. 26.).

Yapılan gözlemler neticesinde metafor olarak sunulan boğanın erkeği temsil etmesi ve matadorun feminen olanı temsil etmesi, Uchendu’nun (2008) yayımladığı *Masculinities in Contemporary Africa* (s. 34) kitabında da çıkan sonuçlardan birisidir. Urla (1999) gibi toplumsal cinsiyet çalışmasının önde gelen isimleri kadın boğa güreşçileri (matadorlar)

hakkında araştırmalar yapmaktadır. Urla'nın *Women and Bullfighting: Gender, sex and the Consumption of Tradition* (Kadınlar ve Boğa Güreşi: Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet ve Geleneğin Tüketimi) isimli çalışmasında erkeklerle anılan bu sporda kadın olarak yer almanın zorluklarından bahsetmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre kadınlara ait olduğu düşünölen renkler, materyaller bulunabilmektedir. Örneğin Pembe ve tonları, dar giyim kıyafetler toplumsal cinsiyet çerçevesinde anılabilmektedir. Erkeklik ise kaslı ve güçlü olmayla tasvir edilir. Boğa güreşlerinde yapılan gözlemler neticesinde çıkan sonuçlara göre matadorun dar, pembe ve parlak kıyafetlerle boğalarla mücadelesi gündelik hayatta kadın erkek ilişkilerinin bir metaforu olarak görölebilir. Matador böyle bir durumda güçlü ve kaslı erkekle mücadelesini sürdürürken, pembe pelerinini sallar, ince ve estetik selamlamasıyla, toplumsal cinsiyette “kadınlara özgü olan” ‘estetik’ selamlamasıyla tribünleri selamlayarak kadın-erkek arasındaki bir savaş metaforu yansıtmaktadır.

Araştırmamıza dâhil olanlardan elde edilen bulgulara göre 4 farklı tema ortaya çıkmıştır. Bunlar İntikamcı, Acıma, Duyarsız Karşılama ve Normal Karşılamadır. İntikamcı tema sorusuna cevap veren, K12, K14, K15, K18, K19, K21, K24, K25, K26, K27, K30 katılımcılarıdır. Katılımcıların matadorların yaralanması olayında genel itibariyle “hak ettiler” demelerinin nedeni hayvan sevgisine sahip olması olarak gösterilebilir, çünkü birçoğu aynı zamanda bir ya da birden fazla evcil hayvana sahip olduğunu da belirtmiştir. Araştırmamıza en az cevabın verildiği “Duyarsız Karşılama” temasıdır. Bu temada özellikle K28 boğa güreşleri heyecanı yerine farklı heyecanların da aranabileceğini belirterek matador ya da boğaların yaralanmalarına karşı duyarsız kalmıştır.

KAYNAKLAR

- Beilin, K. (2012). Bullfighting and the war on terror: Debates on culture and torture in Spain. *International Journal of Iberian Studies*, 25(1), 61-72.
- Bor, A. (2007). *Kur'ân'a göre hayvan hakları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Brandes, S. (2009). Torophiles and torophobes: The politics of bulls and bullfights in contemporary Spain. *Anthropological Quarterly*, 82(3), 779-794.
- Coackley, J. (2004). *Sports in society*. Mc Graw Companies.
- Creswell, J. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.
- Douglass, B., C. (1997). *Bull, bullfighting, and Spanish identities*. La University of Arizona Press: Tucson.
- Driessen, H. & Shapiro, K. (1992). Blood sport. A social history of Spanish bullfighting (with an essay and bibliography by Rosario Cambria). *Anthrozoös*, 5(1), 63-66.
- Erduyan, I. (2017). Etnografi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt içinde, *Nitel araştırma yöntem, teknik ve yaklaşımları* (s. 82-105). Anı Yayıncılık.

- Ertem, Z. S. (2019). Görüşmeye dramacı bir yaklaşım. B. Berg, H. Lune içinde, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (s.113-171). Eğitim Yayınevi.
- Frichot, H. (2017). Bullfighting, sex and sensation. Monash University. *Journal contribution. 5*
<https://doi.org/10.4225/03/59151b80379f5>
- Gomes, A. F. (2019). Toros: o erotismo da tauromaquia nas fotografias de Alair Gomes. *Revista Visuais*, 5(9), 31-49.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem-analiz*. Seçkin Yayıncılık.
- Uchendu, E. (2008). *Masculinities in contemporary Africa*. Codesria: Senegal
- Kurnaz, A ve Oguz, A. (2019), Etnografi Alan Stratejileri, B. Berg, H. Lune içinde, *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (s.199-256), Eğitim Yayınevi.
- Leiris, M. & Smock, A. (1993). *The bullfight as mirror*. The MIT Press.
- Maria, G., Mazas, B., Zarza, F. & Miranda, C. (2017). Animal welfare, national identity and social change: Attitudes and opinions of Spanish citizens towards bullfighting. *Agric Environ Ethics* 30, 809–826.
- Miranda, A. (1962). *Ritos y Juegos Del Toro*. Taurus Editorial
- Mitchell, T. (1991). *Blood sport: A social history of Spanish bullfighting*. University of Pennsylvania Press.
- Pink, S. (2020). *Women and bullfighting: Gender, sex and the consumption of tradition*. Roudledge.
- Pitt-River, J. (1993). The Spanish bull-fight: And kindred activities. *Anthropology Today*, 9(4), 11-15.
- Sart, G. (2017). Fenomenoloji ve yorumlayıcı fenomenolojik analiz, F.N.Seggie ve Y. Bayyurt içinde, *Nitel araştırma yöntem, teknik ve yaklaşımları* (s. 70-82). Anı Yayıncılık.
- Tierno, G. E. (1961). *Desde el especthculo a la trivializacion*. Taurus.
- Urla, J. (1999). Women and bullfighting: Gender, sex and the consumption of tradition. *American Anthropologist*. 101(2), 459-460.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2018), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayınevi.